

BORDERCOLLIET JA AUSTRALIANKELPIET

Kasvattajan opas

Julkaistu 10/2022

Sisällysluettelo

Alkusanat	3
Rotujärjestö	3
SBCAK kasvattajaedut.....	4
Rotujärjestön jäsenyys	4
Kennelliitto	5
Kennelnimet	5
Kennelneuvoja.....	5
Yleisimpiä käsitteitä	5
Rekisteröinti	6
PEVISA-ehdot ja rekisteröinnin erityisehdot	6
Kotimaiset rekisterit	6
Ulkomaalaiset rekisterit	8
Terveystutkimukset	10
PEVISA-ohjelman ulkopuoliset terveystutkimukset	10
Geenitestit	10
Hyödyllisiä epävirallisia tietokantoja	12
Jalostusyhdistelmän suunnittelu	13
Sukutaulu	13
Luonteen jalostamisen monimutkaisuus.....	15
Mistä etsiä jalostusurosta?.....	15
SBCAK pentueilmoituksen tekeminen.....	15
Astutus ja tiineysaika	16
Juoksu/kiima-aika	16
Astutusajankohdan/siemennysajankohdan päättäminen	16
Ennen astutusta.....	18
Astutus.....	18
Tiineysaika	18
Synnytys ja pentueen hoito	19
Avautumisvaihe	20
Työntövaiheessa	20
Jälkeisvaihe	20
Huomioitavaa	20
Pentujen hoito	21
Lomakkeet ja ilmoitukset	21
Verotus	22
LIITE FCI:n alaiset kantakirjarekisterit ja appendix-rekisterit	23

Alkusanat

Tässä on Suomen bordercolliet ja australiankelpiet ry:n (jalostustoimikunnan) terveiset sinulle kasvattaja. Tekstissä käydään läpi tärkeimpiä huomioitavia asioita kasvattajaurasi alkutaipaleella sekä matkan varrella; mitä asioita pitäisi huomioida, mistä löytää tietoa eri tilanteissa ja kehen voit olla yhteydessä ongelmatilanteissa. SBCAK:n toimijat haluavat olla jäsentensä ja kasvattajien tukena.

Rotujärjestö

Suomen bordercolliet ja australiankelpiet ry (SBACK) on perustettu vuonna 1990 edistämään puhdasrotuisten ja terveiden bordercolliiden ja australiankelpiiden kasvatusta ja jalostusta sekä niiden käyttöä ja tunnetuksi tekemistä Suomessa. Toimintaa pyritään järjestämään ympäri Suomen. Vuosittain järjestetään molempien rotujen yhteinen erikoisnäyttely, sekä pyritään järjestämään rotumestaruuskilpailut tokossa, agilityssa, palveluskoiralajeissa sekä paimennuksessa jne. Lisäksi järjestetään mahdollisuuksien mukaan alueellista toimintaa, jalostus- ja terveysluentoja sekä muuta toimintaa.

Yhdistys julkaisee Border & Kelpie uutiset -lehteä, joka ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Yhdistyksen tiedotuskanavana toimivat yhdistyksen internetsivut sekä yhdistyksen Facebook-sivu (SBCAK ry), joiden lisäksi ylläpidetään jäsenenä oleville kasvattajille suunnattua sähköpostilistaa, jonka välityksellä tiedotetaan erityisesti jalostusaiheisista asioista ja pyydetään kannanottoja. Lisäksi Facebookissa on yhdistyksen ylläpitämä yleinen keskusteluryhmä SBCAK Keskustelufoorumi.

SBCAK:n toiminnan ytimen muodostaa hallitus sekä eri toimikunnat. Jalostustoimikunnan tehtävänä on edistää rodun jalostusta tasapuolisesti, seurata rodun tilannetta esimerkiksi terveyden, luonteen ja käyttöominaisuuksien osalta erilaisia mittareita käyttäen, tiedottaa tehdyistä havainnoista koiramateriaalin kehityksessä sekä tiedottaa esimerkiksi uusista sairauksista tai tutkimuslöydöksistä, jotka koskevat rotujamme. Jalostustoimikunnan yleisiin tehtäviin kuuluu myös poikkeuslupa-anomusten käsittely. Lisäksi viiden vuoden välein jalostustoimikunta tekee esitykset päivityksistä jalostuksen tavoiteohjelmaan eli JTO:hon sekä perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelmaan eli PEVISA-ohjelmaan.

SBCAK kerää tietoa syntyneistä pentueista ja lisääntymisterveyteen liittyvistä asioista Pentueseuran avulla. Pentueseuranta on hyvä keino seurata esimerkiksi pentueissa esiintyvien keinosiemennysten tai sektioiden määrää, jotka ovat hyvin olennainen osa lisääntymisterveyttä. Pentueseurantalomakkeiden palauttamista toivotaan kaikista pentueista, erityisesti yhdistyksen kasvattajalistalla olevilta kasvattajilta.

SBCAK ylläpitää myös [Terveystietokantaa](#), johon voi ilmoittaa koiransa minkä tahansa vian tai sairauden suhteen, joka ei sisälly KoiraNetissä julkisina oleviin tietoihin. Terveystietokannan avulla on pyritty seuraamaan mm. osteokondroosin (OC/OCD) ja epilepsian yleisyyttä rodussa. Tätä tietopankkia voi käyttää myös hyödykseen, kun suunnittelee omaa pentuettaan ja arvioi koirien suvuissa esiintyviä sairausriskejä. On

kuitenkin hyvä huomioida, että ilmoitus Terveystietokantaan perustuu koiran omistajan vapaaseen tahtoon ja avoimuuteen, joten välttämättä kaikkia sairaita koiria ei ole tietokantaan ilmoitettu ja laajempaa tietoa voi pyrkiä saamaan esimerkiksi koiran kasvattajalta.

SBCAK kasvattajaedut

Kasvattajalista

SBCAK ylläpitää kasvattajalista, joka on julkisena yhdistyksen internetsivuilla. Kasvattajalistan avulla uudet pennun etsijät voivat löytää kasvattajia, vaikka heillä ei juuri sillä hetkellä olisikaan pentuetta pentuvälityksessä.

Kasvattajapaketti

Kasvattajan on mahdollista tutustuttaa uudet pennun ostajat rotujärjestön toimintaan kasvattajapaketin avulla. Kasvattajapakettilainen (eli pennunostaja) saa kalenterivuoden lehdet, mahdollisuuden osallistua yhdistyksen järjestämiin tapahtumiin jäsenhinnalla sekä mahdollisuuden liittyä varsinaiseksi jäseneksi ilman liittymismaksua. Kasvattajapakettilainen ei kuitenkaan ole yhdistyksen täysivaltainen jäsen, eikä hänellä ole äänioikeutta yhdistyksen kokouksissa.

Jalostustoimikunnan kasvattajien sähköpostilista

Yhdistyksen jäsenenä olevista kasvattajista pyritään pitämään ajantasaista sähköpostilistaa, jonka välityksellä kasvattajille voidaan välittää tiedotteita suoraan. Sähköpostilistaa on kerätty käsin rekisteröityjen pentueiden tietojen perusteella sekä uusien hyväksytyjen kennelnimien perusteella. Jäsensihteerin kanssa pyritään päivittämään sähköpostilistaa myös jäsenyydestään luopuneiden osalta, jolloin rotujärjestöstä eroamisen jälkeen kasvattaja poistetaan sähköpostilistalta. Kasvattajan velvollisuutena on ilmoittaa yhdistyksen jäsensihteerille/jalostustoimikunnalle mikäli sähköpostiosoite muuttuu, mikäli hän haluaa erota sähköpostilistalta tai mikäli haluaa liittyä listalle, vaikka ei vielä kennelnimeä olisi hankkinutkaan. Sähköpostilistalle ei siis vaadita kennelnimeä, aikomus ja kiinnostus rodun jalostamista kohtaan riittää.

Rotujärjestön jäsenyys

Kasvattajan ei ole pakollista olla rotujärjestön jäsen muulloin kuin kennelnimeä anoessaan. Rotujärjestön jäsenenä kasvattaja saa kuitenkin parhaiten informaatiota rotuun liittyvistä asioista Border & Kelpie uutiset -lehden, kasvattajien sähköpostilistan sekä Facebookissa olevan SBCAK Keskustelufoorumin (vain jäsenille) välityksellä. Lisäksi vain rotujärjestön jäsenillä on äänioikeus rotujärjestön yleiskokouksissa, jolloin ainut tapa päästä todella vaikuttamaan on kuulua rotujärjestöön ja osallistua kokouksiin. Rotujärjestön jäsenenä myös pentujen rekisteröintimaksu on merkittävästi halvempi.

Kennelliitto

Kennelliitto on suomalainen FCI:n (kansainvälinen katto-organisaatio) alainen kennelorganisaatio, joka siis noudattaa FCI:n sääntöjä. SBCAK on Suomen Kennelliiton alainen rotujärjestö, jonka tarkoitus ja tehtävät on lueteltu yllä. SBCAK noudattaa Kennelliiton ja FCI:n ohjeita. Kennelliitto antaa yleiset rekisteröintiohjeet, joiden mukaan rekisteröinti onnistuu. Kennelliiton koirarekisteriohjeen lisäksi kasvattajan kannattaa tutustua Kennelliiton yleiseen jalostusstrategiaan, PEVISA-sääntöön (miten PEVISA-ohjelmat uudistetaan) ja muihin yleisiin ohjeisiin.

Koirien viralliset terveystutkimukset tallennetaan Kennelliiton jalostustietojärjestelmään, KoiraNetiin. Terveystutkimus lähetteet tulee tilata OmaKoira-palvelusta jo ennen tutkimuksiin menoa. OmaKoira-palveluun voi rekisteröityä myös ilman Kennelliiton jäsenyyttä.

Kennelnimet

Kennelliitto myöntää kennelnimet kasvattajille anomusten perusteella. Kennelnimen hakijan tulee olla suorittanut hyväksytysti Kennelliiton järjestämä kasvattajan peruskurssi, allekirjoittaa kasvattajasitoumus sekä täyttää muut kennelnimisäännön kohdat. Lisätietoa [Kennelnimisäännöstä](#).

Kennelnimen virallistamista varten vaaditaan rotujärjestön, Kennelliiton sekä FCI:n hyväksyntä. Kennelnimi ei saa olla varattu eikä sen kannata muistuttaa liiaksi ainakaan muun saman rodun kasvattajan jo olemassa olevaa kennelnameä. Käytössä olevat kennelnimet löytyvät [listana KoiraNetistä](#) sekä [FCI:n internetsivuilta](#).

Kennelneuvoja

Kennelneuvoja on Kennelliiton luottamushenkilö, joka toimii Kennelliiton alaisuudessa oman kennelpiirinsä alueella yhteistyössä kasvattajien, kennelpiirien, aluekouluttajien ja eläinsuojeluviranomaisten kanssa. Kennelneuvojalta voit kysyä kasvattamiseen ja koiriin liittyvistä asioista. Myös koiranpitoon sekä eläinsuojelulakiin liittyvät asiat kuuluvat kennelneuvonnan piiriin. Kennelneuvoja on myös Kennelliiton virallinen DNA-näytteenottaja ja voi ottaa sekä polveutumiseen, että terveyteen liittyviä näytteitä. Kysy kennelneuvojalta hinta näytteiden otosta.

Yleisimpiä käsitteitä

JTO

- Rotuyhdistyksen suunnittelema jalostuksen tavoiteohjelma, jossa tarkastellaan rodun sen hetkistä tilannetta (tilastojen osalta tarkastellaan edeltäviä noin 4–5 vuotta), käydään läpi kantaan liittyviä tavoitteita tulevaisuudelle ja ennen kaikkea, miten voisimme jalostusvalinnoilla parantaa rotua entisestään
- Toimii pohjana PEVISA-ohjelmalle

- JTO-ohjelmat löytyvät [SBCAK internetsivuilta](#)
- Päivitetään viiden vuoden välein, rotujärjestö tekee ohjelman, jonka Kennelliitto hyväksyy tai palauttaa korjattavaksi
 - JTO hyväksytään SBCAK:n vuosikokouksessa, joten jäsenillä on mahdollisuus vaikuttaa lopputulokseen
- JTO on pakollinen kaikille roduille, joiden viiden vuoden kokonaisrekisteröintimäärät ylittää 50 rekisteröinnin rajan

PEVISA

- Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelma
- PEVISA-ohjelmat löytyvät [SBCAK internetsivuilta](#)
- PEVISA on rotujärjestön esittämä ja Suomen Kennelliiton hyväksymä (päivitetään viiden vuoden välein)
 - PEVISA-ohjelma käsitellään ja hyväksytään/hylätään SBCAK:n vuosikokouksessa, ja jäsenillä on mahdollisuus tehdä vastaesityksiä ohjelmalle etukäteen
- Kaikilla roduilla ei ole PEVISA-ohjelmaa, mutta bordercollieilla ja australiankelpieillä on

JTT

- Kennelliiton jalostustieteellinen toimikunta
 - käsittelee mm. rotujen JTO:t ja PEVISA-ohjelmat, sekä poikkeuslupa-anomukset

Rekisteröinti

PEVISA-ehdot ja rekisteröinnin erityisehdot

Suomalaisilla koirilla tulee olla PEVISA-ohjelman mukaiset tutkimukset tehtynä ennen astutusta, jotta rekisteröinti FI/ER-rekisteriin onnistuu. Ajantasaiset PEVISA-ohjelmat sekä rekisteröinnin erityisehdot löytyy SBCAK ry:n internetsivuilta. Lisää rekisteröintietoa Kennelliiton koirarekisteriohjeessa. Ulkomaalaista urosta koskee toistaiseksi voimassa oleva poikkeuslupa, jonka mukaan ulkomaalaisella australiankelpie tai bordercollie -uroksella voi olla Suomessa kaksi pentuetta ilman PEVISA-ohjelman vaatimia tutkimuksia.

Kotimaiset rekisterit

Koiria rekisteröidään Suomen Kennelliittoon kolmella eri rekisterillä 31.12.2022 saakka. FI-rekisteri on FCI:n alainen rotukoerien kantakirjarekisteri. Jotta pentue voidaan hyväksyä FI-rekisteriin pitää vähintään kolme polvea olla rekisteröitynä FCI:n ylläpitämään rekisteriin, sekä vanhempien pitää täyttää rotukohtaiset PEVISA-ehdot. Tuontikoirat, jotka on lähtömaassa rekisteröity kantakirjarekisteriin, rekisteröidään/tulisi rekisteröidä Suomessa FI-rekisteriin.

ER-rekisteri on erikoiskoirarekisteri koirille, jotka eivät täytä FI-rekisterin ehtoja. Tuontikoirat, jotka on lähtömaassa rekisteröity erikois-/lisärekisteriin (Appendix to studbook), rekisteröidään ER-rekisteriin. Kun kolme polvea koiria on rekisteröity ER-rekisteriin, rekisteröidään seuraava sukupolvi FI-rekisteriin.

EJ-rekisteri on ei jalostukseen -rekisteri. Sinne rekisteröidään mm. pennut, joiden vanhemmat eivät täytä PEVISA-ehtoja tai Kennelliiton rekisteröintiehtoja, tai jommalla kummalla vanhemmista on jonkin perinnöllisen tutkittavan sairauden asteikon heikoin tulos (esim. E-lonkat, 3-kyynärät). Kasvattajan tulee olla perillä sekä [Kennelliiton rekisteriohjeen vaatimuksista](#) että rotukohtaisista PEVISA-ohjelman vaatimuksista jo ennen nartun astuttamista.

1.1.2023 alkaen erillinen EJ-rekisteri poistuu käytöstä, mutta FI- tai ER-rekisterissä oleva koira voidaan vastaavalla tavalla asettaa pysyvään jalostuskieltoon.

Seuraavassa listattuna Kennelliiton koirarekisteriohjeen vaatimuksia (ajankohtaiset vaatimukset on syytä varmistaa Kennelliiton internetsivuilta):

- uroksella tulee olla todistus normaaleista kiveksistä (virallinen hyväksyty näyttelytulos, lääkärinlausunto normaaleista kiveksistä tai virallisen jalostustarkastuksen lausunto kiveksistä (ulkomaalaisen jalostustarkastuksen hyväksyminen kivistodistuksena vaatii lausunnon SBCAK jalostustoimikunnalta)
- kummallakaan vanhemmalla ei saa olla virallisesta luustokuvauksesta tuloksena arvosteluasteikon heikoin tulos, vaikka ko. tutkimus ei sisältyisi rodun PEVISA-ohjelmaan
- yli 8-vuotiaalla nartulla tulee olla eläinlääkärin todistus, jonka mukaan narttu on terve ja hyväkuntoinen, eikä pennuttamisesta ole haittaa nartun terveydelle
 - todistus ei saa olla yli 6kk vanha
- nartun saa astuttaa perättäisiin juoksuihin korkeintaan kerran
- nartulla voi olla korkeintaan viisi pentuetta

Pentuerekisteröintiä varten tulee siis jo ennen astutusta vanhemmilla olla voimassa rodun PEVISA-ohjelman vaatimat tutkimukset, jotta pennut voidaan rekisteröidä FI/ER-rekisteriin. Mikäli PEVISA-tutkimuksia puuttuu toiselta tai molemmilta vanhemmista ennen astutusta, rekisteröidään pentue EJ-rekisteriin. Kuitenkin jos puuttuvat PEVISA-tutkimukset tehdään ennen pentueen rekisteröintiä, voidaan samalta kasvattajalta kertaalleen rekisteröidä pentue FI/ER-rekisteriin kaksinkertaisella rekisteröintimaksulla.

Kennelliiton (SKL) rekisterin lisäksi Suomessa rekisteröidään working kelpieitä sekä bordercollieita myös Suomen paimenkoirayhdistyksen (SPKY) rekisteriin, joka on FCI:n ulkopuolinen rekisteri. Osa tähän rekisteriin kirjatusta koirista on rekisteröity myös SKL-rekisteriin, koska molemmilla roduilla on voimassa oleva rekisteröinnin erityisehto, joka mahdollistaa SPKY-rekisterissä olevan koiran rekisteröimisen SKL-rekisteriin. Huomioithan, että vaikka koira olisi rekisteröity sekä SKL- että SPKY-rekisteriin, tulisi Kennelliiton sääntöjen mukaan SKL-rekisterissä olevan koiran pentueet rekisteröidä aina kokonaisuudessaan Kennelliiton rekisteriin.

Poikkeuslupa

Mikäli jompi kumpi pentueen vanhemmista ei täytä rodun PEVISA-ohjelman vaatimuksia, tulisi yhdistelmälle hakea poikkeuslupa hyvissä ajoin ennen suunniteltua astutusta. Rodun PEVISA-ehdoista poikkeavan yhdistelmän pentujen rekisteröinti voidaan tehdä, mikäli yhdistelmälle/pentueelle on haettu ja saatu rotujärjestön jalostustoimikunnan sekä Kennelliiton JTT:n hyväksymä poikkeuslupa. Poikkeuslupa tulee olla hyväksytysti käsiteltyä ennen astutusta, jotta pentue voidaan rekisteröidä normaalisti. Tällöin pentueen rekisteröintimaksu on korotettu.

Poikkeusluvan käsittelyssä huomioidaan yhdistelmä kokonaisuutena eikä ainoastaan PEVISA-ehdoista poikkeamisen osalta. Tästä syystä sekä SBCAK jalostustoimikunnalle että Kennelliiton JTT:lle anomusta tehdessään kannattaa kerätä kattava tietopaketti molemmista vanhemmista terveys- ja käyttötuloksineen tai luonnetestauksineen. Myös lähisuvun tietoja kannattaa antaa olennaisilta osin. Merkittävät lähisuvussa esiintyvät riskit huomioidaan niin ikään. Syy poikkeusluvan hakemiseen kannattaa hakemuksessa myös perustella. Puoltava lausunto yhdistelmälle on todennäköisempi, mikäli yhdistelmä muista osin täyttää PEVISA-ehtojen lisäksi JTO-suositukset.

SBCAK jalostustoimikunta käsittelee poikkeuslupahakemukset kahden viikon kuluessa ja välittää lausuntonsa Kennelliiton JTT:lle. Poikkeuslupahakemus toimitetaan SBCAK jalostustoimikunnalle osoitteeseen jalostus.sbcak@gmail.com ja Kennelliiton JTT:lle osoitteeseen jalostusposti@kennelliitto.fi.

Ulkomaalaiset rekisterit

Varsinaisten FCI:n alaisten rekistereiden lisäksi joillakin mailla on FCI:n yhteistyörekistereitä tai itsenäisiä FCI:n tunnustamia rekistereitä. Oppaan lopussa on liitettynä lista FCI:n alaisista kantakirjarekistereistä sekä appendix-rekistereistä maittain ja lyhenteiden kera. Näiden perusteella voit päästä kärryille siitä, mikä rekisteri on kyseessä esimerkiksi suunnittelemaasi tuontikoiralla tai ulkomaalaisella uroksella. Huomaa, että sama koira voi olla rekisteröitynä 1–3 rekisteriin ja Suomeen tuodessa tai pentuetta rekisteröidessä olisi hyvä ilmoittaa Kennelliittoon aina kaikki koiran rekisterinumerot!

Ulkomailla on myös FCI:n ulkopuolisia rekistereitä, joista osaa koskien australiankelpieillä ja bordercollieilla on omat rekisteröinnin erityisehtonsa. Nämä rekisterit ovat yleensä ns. työkoirarekistereitä rodun kotimaassa, muussa merkittävän populaation omaavassa maassa tai kansainvälisesti toimivia rekistereitä.

Australiankelpieiden erityisehdon FCI:n ulkopuoliset rekisterit

WKC eli The Working Kelpie Council of Australia -rekisteri

- rodun kotimaan työkoirarekisteri working kelpieille
- toimii myös kansainvälisesti ja usein esimerkiksi keskieurooppalaisia working kelpieitä rekisteröidään WKC-rekisteriin
- WKC-rekisteröity tuontikoira rekisteröidään Suomessa rekisteröinnin erityisehdon nojalla ER-rekisteriin

NAAKR, Inc eli The North American Australian Kelpie Registry

- amerikkalainen working kelpie/työkoirarekisteri
- NAAKR-rekisteriin rekisteröity tuontikoira rekisteröidään Suomessa rekisteröinnin erityisehdon nojalla ER-rekisteriin

Bordercolleiden ISDS-rekisteri (International Sheepdog Society)

Rodun kotimaan alkuperäinen rekisteri bordercolleille

- UK:n The Kennel Clubin ja ISDS:n sekä FCI:n välillä on sopimus, jonka mukaan ISDS-rekisteröity Iso-Britanniassa asuva koira voidaan omistajan anomuksella rekisteröidä The Kennel Clubin rekisteriin, ja kun koira/pentu myydään ulkomaille, The Kennel Club myöntää sille export pedigreen, jonka perusteella koira/pentu tulisi vastaanottavassa maassa rekisteröidä kantakirjarekisteriin (meillä FI-rekisteri)
 - tällä sopimuksella The Kennel Club käytännössä vahvistaa ISDS-rekisterin sukutaulun FCI:lle
 - Briteistä tuotavalle ISDS-rekisteröidylle koiralle tulee hakea KC:n rekisteröinti sekä export pedigree, jotta koira rekisteröidään Suomessa FI-rekisteriin
 - mikäli KC-rekisteröinti ja export pedigree puuttuvat, koira rekisteröidään ER-rekisteriin vajaalla sukutaululla

Myös muualla maailmalla voidaan rekisteröidä bordercolleita ISDS-rekisteriin

- bordercolleiden rekisteröinnin erityisehdon mukaisesti muualta kuin Iso-Britanniasta tuotu ISDS-rekisteröity koira voidaan omistajan anomuksella rekisteröidä ER-rekisteriin
- huomioi kuitenkin, että jos tuontikoira tai ulkomaalainen uros on tuonti-/kotimaassaan rekisteröity myös FCI:n alaiseen rekisteriin, tulisi koiran molemmat rekisterinumerot ilmoittaa Kennelliittoon!
- FCI:n sääntöjen mukaan FCI-maiden tulee hyväksyä toistensa rekisterit ja näin ollen FCI:n alaiseen kantakirjarekisteriin rekisteröity koira tulisi saapumismaassa rekisteröidä vastaavaan rekisteriin myös meillä Suomessa (yleensä siis FI-rekisteri)
- ISDS-taustaisen koiran kohdalla kannattaa varautua selvittämään ja esittämään myös koiran tai sen vanhempien KC:n export pedigreeet

Terveystutkimukset

PEVISA-ohjelman ulkopuoliset terveystutkimukset

PEVISA-ohjelman edellyttämien tutkimuksien lisäksi jalostuksen tavoiteohjelma (JTO) listaa muita suositeltavia terveystutkimuksia. Lisätietoja eri terveystutkimuksista löytyy Kennelliiton internetsivuilta sekä jalostuksen tavoiteohjelmista:

- [Yleistä tietoa koirien terveydestä ja tutkimuksista \(Kennelliitto\)](#)
- [Yleistä tietoa JTO:sta \(Kennelliitto\)](#)
- [Bordercollieiden JTO \(SBCAK\)](#)
- [Australiankelpieiden JTO \(SBCAK\)](#)

Geenitestit

Bordercollie

Bordercollieilla on todettu useita perinnöllisiä sairauksia, joiden geenivirhe tai riskigeeni on tiedossa ja geenitestaus mahdollista. Sairauksien vakavuus vaihtelee tappavista ja merkittäviä oireita ja haittaa aiheuttavista lääkeaineyliherkkyyteen. Esiintyvyys rodun sisällä vaihtelee. Geenitestien avulla on mahdollista käyttää turvallisesti sairausgeenien kantajia jalostuksessa terveisiin yksilöihin yhdistettynä ja näin mahdollistaa mahdollisimman laaja jalostuspopulaatio samalla, kun sairaiden pentujen syntyminen rodussa ennaltaehkäistään. Koiran genotyyppi tietyn geenitestattavan sairauden osalta voi olla tiedossa vanhempien tietojen perusteella silloin, kun molemmat vanhemmat on geenitestattu ko. sairauden suhteen terveiksi/vapaiksi. Tällaisesta yhdistelmästä kaikki jälkeläiset ovat ko. sairauden suhteen vapaita.

Vanhimpia geenitestattavista sairauksista ovat CEA (collie eye anomaly) ja TNS (trapped neutrophil syndrome). TNS-kantajia on todettu 8,2 % testatuista ja CEA-kantajia 17,5 % testatuista (MyDogDNA 2020). Tuoreimpia geenilöydöksiä bordercollieilla ovat aikuisiän kuurouteen (EAOD), glaukooman ja vakavien kammiokulmamuuutosten riskiin (BCG) ja sensoriseen neuropatiaan (SN) liittyvät geenivirheet. EAOD:n kohdalla löydös on vielä markkeri, eli tarkkaa kuuroutumisen riskiä aiheuttavaa geenivirhettä ei ole vielä tunnistettu, mutta siihen vahvasti yhteydessä oleva markkeri on.

Sairaus/lääke-aineallergia	Kantajien määrä %
EAOD	34 %
CEA	18 %
TNS	8 %
IGS	6 %
SN	3 %

BCG	3 %
RS, Hampaiden hypomineralisaatio	2 %
CL	< 1 %
MDR1	< 1 %

Lisää yksityiskohtaisempaa tietoa bordercollioiden geenitestattavista sairauksista löytyy [SBCAK:n internetsivuilta](#).

JTO:ssa suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät bordercolliet geenitestataan tai genotyyppi on tiedossa vanhempien tai isovanhempien tulosten perusteella ainakin CEA:n ja TNS:n ja EAOD:n osalta (yleisimmät geenitestattavat sairaudet rodussa). Mikäli jalostuskoiran suvussa on esiintynyt muiden geenitestattavien sairauksien osalta sairaita tai sairausgeenin kantajia, on jalostuskoira syytä testata myös näiden osalta. Minkä tahansa sairauden kantaja yhdistetään vain saman sairauden osalta DNA-vapaaseen koiraan.

Australiankelpie

Australiankelpieiden merkittävin geenitestattava sairaus on CA eli pikkuaivorappeuma. Tätä testataan kahdella markkeritestillä, joista toisen yhteys kliinisiin oireisiin on todettu olevan erittäin vahva, toisen taas hieman heikompi. Geenitestiä tarjoaa tällä hetkellä australialainen [Dog Breeding Science](#). Samassa laboratorioissa testataan myös CEA:ta ja ILM:ää (intestinal lipid malabsorption).

Australiankelpieillä on todettu harvakseltaan CEA-kantajia ja jopa CEA-sairaita yksilöitä. Kantajuuden esiintyvyydestä rodun sisällä ei ole tarkkaa tietoa, mutta mikäli jalostuskoiran suvussa tiedetään CEA-kantajuutta olevan, on järkevää geenitestata jalostuskoira ennen jalostuskäyttöä.

Listaus geenitestejä tarjoavista laboratorioista

- [MyDogDNA/Wisdom Panel](#), CEA, TNS, IGS, MDR1, BCG, EAOD, RS, SN, MH, MC, Cystinuria-II
- [Animal Genetic](#), CEA, NCL5, TNS, IGS, MDR1, BCG, SN, RS, MH, Cystinuria-II
- [Genomia](#), CEA, NCL5, TNS, IGS, MDR1, BCG, RS, SN, MH
- [Embark](#), CEA, NCL5, TNS, IGS, MDR1, BCG, RS, SN, MC
- [Laboklin](#), CEA, NCL5, TNS, IGS, MDR1, BCG, RS, SN
- [Orivet](#), CEA, NCL5, TNS, IGS, MDR1, BCG, RS, SN, MH, Cystinuria-II

Hyödyllisiä epävirallisia tietokantoja

Osa alla olevista tietokannoista on yksityisten henkilöiden ylläpitämiä ja ns. epävirallisia. Epävirallisiin tietokantoihin ilmoitetaan tiedot omistajien aloitteesta tai sukupuiden osalta aktiivisten harrastajien toimesta, ja näin ollen tietokannoissa korostuu aktiivisten harrastajien tekemät ilmoitukset. Sairauksiin liittyvistä tietokannoista väistämättä puuttuu tietoja sairastuneista koirista ja tietojen todenperäisyyttä ei voida varmistaa. SBCAK ei kannu vastuuta tietokantojen tietojen todenperäisyydestä.

Australiankelpiet

- [Meringa's Online Kelpie Database](#)
- [Kelpie Bloodlines / WKC](#)
- [Svenska Kelpieklubben Statistik \(Ruotsi\)](#)
- [Svenska Working Kelpie Klubben, HD Statistik \(Ruotsi\)](#)
- [Australian Kelpie Breeders World Wide](#)

Bordercolliet

- [Anadune](#)
- [Border Collie pedigree database](#)

Epilepsia

- [Border Collie Club Nederland \(Alankomaat\)](#)
- [Border Collie Info \(Puola\)](#)
- [Fitting Database \(Iso-Britannia\)](#)
- [Svenska Vallhund Klubben \(Ruotsi\)](#)

OCD

- [Border Collie Info \(Puola\)](#)
- [Svenska Vallhund Klubben \(Ruotsi\)](#)

Muita terveystietokantoja

- [Border Collie Info \(Puola\)](#)
- [OFA \(Yhdysvallat\)](#)
- [Paw Print Genetic \(Yhdysvallat\)](#)

Jalostusyhdistelmän suunnittelu

Jalostusyhdistelmän suunnittelu alkaa yleensä siitä, että kasvattajalla on narttu, jolle hän alkaa suunnittelemaan pentuja. Asioita, joita olisi tärkeää miettiä:

- Mitä annettavaa nartulla on pentueelle/rodulle?
- Mitkä ovat nartun vahvuudet ja heikkoudet?
- Nartun lähisuvun (sisarukset ja vanhemmat) luonteet?
- Nartun terveys
- Lähisuvun terveystulokset
- Suurimmat terveysriskit vähintään muutaman sukupolven ajalta

- Mitä haluaa pentueelta?
- Millainen uros täydentäisi nartun ominaisuuksia?
- Mikä/mitkä ovat riskit, jotka joudut/suostut ehkä ottamaan yhdistelmässä?

Kun uros (tai useampi vaihtoehto) on löytynyt, on hyvä tutkia:

- Uroksen luonne/ominaisuudet
- Uroksen terveys
- Lähisuvun terveystulokset (vähintään vanhemmat ja sisarukset)
- Suurimmat terveysriskit muutama sukupolvi taaksepäin
- Mahdollisten aikaisempien jälkeläisten terveys- ja muut tulokset

Samat terveysriskit eivät saisi toistua molemmilla puolilla. Huomioi ainakin luustoterveys, rodulle tyypilliset geenitestattavat sairaudet ja muut tyypilliset riskisairaudet, esim. epilepsia- tai autoimmuunisairausriski.

Sukutaulu

Kasvattajan tulee tuntea nartun sukutaulu hyvin ja sille sopiva uros tulisi valita sukutaulut huomioiden. Onko joitain tiettyjä koiria, joita haluaisi sukutaulussa välttää tai jotain, jota erityisesti toivoisi uroksen sukutaululta.

Sukutaulu(i)ssa kannattaa huomioida erityisesti nykyiset ja menneiden vuosien "hittiurokset" ja matadorit, joiden kertaantuminen sukutauluissa voi olla salakavalaa ja kuitenkin hyvin vahingollista geneettisen monimuotoisuuden kannalta. Sukutaulusta kannattaa tarkastella myös tunnetut "riskikoirat" esimerkiksi epilepsian suhteen, ja muutenkin se miten lähisuvussa esiintyy eri sairauksia.

Suksiitosaste tulisi pitää mahdollisimman matalana useammankin sukupolven (KoiraNet ilmoittaa 4–8) mukaan. Koirien kertaantumiset sukutaulussa tulee huomioida. Useimmiten näitä ei näy vielä 3–4 polvessa, mutta sukutauluja kannattaakin tarkastella tätä pidemmälle. Esimerkiksi KoiraNetin koeparituksessa kannattaa valita tarkasteluun 8 polvea ja tarkastella kuinka paljon ja missä sukupolvissa samoja koiria kertaantuu.

Aina KoiraNet ei laske kertaantuvia koiria virheettömästi, joten kannattaa silmäillä suunniteltujen pentujen sukutaulut läpi myös silmämääräisesti.

Suksiitosasteen lisäksi kannattaa tarkastella koeparituksen sukukatkerrointa ja pyrkiä mahdollisimman korkeisiin lukuihin (mitä matalampi sukukatkerroin, sitä enemmän geenialleeleja häviää sukupolvien myötä). Sukukatkerrointa kannattaa niin ikään tarkastella aina myös kahdeksan sukupolven mukaan, tai sen sukupolvimäärän mukaan, missä sukutaulussa on riittävästi tietoja. Sukukatkerroimen korkein mahdollinen luku on 1, joka tarkoittaa, että tarkasteltavassa sukupolvimäärässä kaikki sukutaulun koirat ovat eri yksilöitä.

Suksiitosaste tai sukukatkerroin ei kuitenkaan pysty arvioimaan sitä, että sukutaulussa esiintyvät koirat voivat olla kuitenkin kaukaisempaa sukua keskenään ja johtuen sukutaulussa kauempana kertaantuvista koirista eivät sukutaulun eri yksilötkään edusta täysin toisistaan eroavaa geeniperimää.

Valitettavasti FCI-ulkopuolisten tuontikoirien tai SPKY-taustaisten koirien kohdalla tyhjät sukutaulut vaikeuttavat sukusiitosasteen ja sukukatkerroimen arviointia entisestään. Ulkomaisten urosten kohdalla voi mahdollisesti hyödyntää esimerkiksi Anadunea (bordercolliet) tai Meringa's Online Kelpie Database (australiankelpiet) - tietokantaa, josta löytyy sukutaulut useille ulkomaisille koirille ja jonne voi KoiraNetistä (tai muista luotettavista lähteistä) tiedot kopioiden myös tarvittaessa lisätä oman koiransa. Anadune laskee koeparituksessa sukusiitosasteen 12 polvella, mutta ei ilmoita sukutaulusta puuttuvien tietojen määrää.

“Hittiurosten” tai ylipäätään jo jalostukseen käytettyjen plussat ja miinukset

- + jälkeläisnäyttöä jo on, näyttö terveysominaisuuksien tai käyttöominaisuuksien/luonteen periyttämisestä
- + näyttö kyvykkyydestä astumiseen (kannattaa toki varmistaa, että uros todella on astunut eikä ole keinosiemennetty)
- samojen urosten liiallinen käyttö tässä sukupolvessa ja ongelmat nimien kertaantumissa tulevissa sukupolvissa
- usein jo aiemmin runsaasti käytettyjen urosten jälkeläisiä, jolloin edellä mainitut ongelmat kertaantuvat
- usein terveysongelmia jälkipolvilla ilmenee vasta kun urosta on jo ehditty käyttämään paljon
- rodun sisäsiitosprosentin nousu – usein käytetyt urokset esiintyvät yksittäisen koiran sukutaulussa useamman kerran
 - sisäsiitosprosentin nousu vaikuttaa koiran yleisterveyteen, tiinehtymiseen ja pentumääriin

Luonteen jalostamisen monimutkaisuus

Siinä missä useista terveyteen liittyvistä ominaisuuksista (esimerkiksi lonkkanivel-dysplasiasta) on selkeästi mitattava objektiivinen arvio olemassa, on luonteen arvioiminen monimutkaisempaa ja haastavampaa. Luonne, ja käyttöominaisuudetkin, ovat monitekijäisesti periytyviä ominaisuuksia, joihin vaikuttaa perimä sekä puhtaasti DNA:ssa esiintyvien alleelien että epigeneettisen periytymisen pohjalta, ympäristötekijät kuten emän hoiva ja sosiaalistaminen kasvattajan luona, ja omistajalta saatu sosiaalistaminen ja koulutus. Luonnetta voidaan arvioida karkeasti luonnetestillä, MH-luonnekuvauksella ja myös muunlaisilla testeillä, ja käyttöominaisuuksia erilaisilla käyttökokeilla, joihin kuitenkin vaikuttaa suuresti myös koiran omistajan aktiivisuus sekä kokemus koirien kouluttamisessa.

Perimän osuutta koiran luonteessa ja käyttöominaisuuksissa voi olla melko haastavaakin arvioida, mutta arviointia helpottaa, mikäli tuntee tai on mahdollisuus tutustua koiran lähisukulaisiin, vanhempiin ja sisaruksiin. Mikäli nämäkin edustavat melko samankaltaista luonnetta, voi pitää melko todennäköisenä, että ko. koira periyttää samankaltaista luonnetyyppiä.

Mistä etsiä jalostusurosta?

Sopivaa jalostusurosta voi etsiä harrastuspiireistä ja tarkkailla esimerkiksi kokeissa näkemäänsä mielenkiintoisia uroksia. Joskus tietyn uroksen "maine" kiirii ja suosituksia satelee. Tällainen uros voi ollakin hyvä valinta, mutta kannattaa aina miettiä kriittisesti sitäkin, onko mielekästä, jos esimerkiksi saman vuoden aikana samalle urokselle teetetään useita pentueita tietämättä edellisten terveystuloksia. Lisäksi australiainkelpieillä PEVISA-ohjelma rajoittaa uroksen käyttöä (alle 5-vuotiaana korkeintaan 12 pentua, kokonaisuudessaan korkeintaan 20 pentua).

Jos urosta lähdetään etsimään "tyhjästä", tärkeitä tietolähteitä voi olla esimerkiksi SBCAK jalostusuroslista, KoiraNet ja SBCAK Terveystietokanta. KoiraNetin käyttöohjeissa käydään läpi, miten KoiraNetin laajempaa hakua voi käyttää hyödykseen myös uroksen etsimiseksi. Lähisuvun sairauksista voi etsiä tietoa SBCAK Terveystietokannasta tai ulkomaalaisista OC- ja epilepsiatietokannoista. Lähisuvun luonneominaisuuksista ja terveystuloksista voi tiedustella uroksen kasvattajalta. Facebookista löytyy myös sivustoja, joissa listataan sekä suomalaisia että ulkomaalaisia jalostusuroksia. Joskus sopivaa jalostusurosta voi etsiä myös selailemalla aiempien vuosien pentueita, mielellään sellaisia, joilla olisi jo terveystutkimuksia tehty. Mikäli uroksella on hyvää jälkeläisnäyttöä, mutta ei vielä useampia pentueita, voi se olla hyvä vaihtoehto.

SBCAK pentue ilmoituksen tekeminen

Rotujärjestön pentuvälitykseen voi ilmoittaa oman pentueensa. Tutustu pentuvälityksen sääntöihin internetsivuilla. Voit ilmoittaa pentueen jo ennen astutusta, mutta muista päivittää tiedot, kun pentue syntyy.

Astutus ja tiineysaika

Juoksu/kiima-aika

Esikiiman aikaan ulkosynnyttimet ovat turvoksissa ja usein havaitaan veristä vuotoa. Verinen vuoto voi alkaa kolme viikkoa tai kolme päivää ennen LH-piikkiä, keskimäärin yhdeksän päivää aikaisemmin. LH eli luteinisoiva hormoni on aivolisäkkeen hormoni, jonka huippuarvo eli LH-piikki edeltää ovulaatiota. Tämän takia oikean astutusajankohdan määrittämiseen ei voida automaattisesti käyttää tiettyä määrää vuorokausia (esimerkiksi 12 vuorokautta, vaikka melko yleinen ajankohta onkin) verisen vuodon alkamisesta.

Kiimassa narttu jää seisomaan urokselle, kääntää häntäänsä ja sallii astumisen. Tällöin myös juoksuvuodon väri on usein haaleampaa. Ulkoiset kiiman merkit voivat jatkua paljon pidempään kuin hedelmällinen vaihe.

Suurin osa nartuista antaa astua vain oikeaan aikaan, jolloin hedelmöittyminen on mahdollista. Narttu voi kuitenkin sallia astumisen päiviä ennen LH-piikkiä tai vasta usea päivä sen jälkeen. Tämän takia astumishalukkuuttakaan ei voida aina pitää merkinä oikeasta ajankohdasta.

Astutusajankohdan/siemennysajankohdan päättäminen

Koira voi tulla tiineeksi silloin, kun hedelmöittämiskykyinen munasolu kohtaa hedelmöittämiskykyisen siittiön. Itse astutus/siemennystapahtuman lisäksi oikea ajankohta on siis tärkeä. Koiran munasolut kypsyvät hedelmöittämiskykyisiksi 2–3 vrk kuluttua ovulaatiosta ja voivat hedelmöittyä vielä 4–5 vrk ovulaation jälkeen. Koiran siittiöt saattavat säilyä hedelmöittämiskykyisinä jopa 7–9 vrk. Tästä huolimatta, yleisin syy nartun tiinehtymättömyyteen on väärä astutusajankohta.

Esikiiman aikaan ulkosynnyttimet ovat turvoksissa ja yleensä havaitaan veristä vuotoa. Kiiman kehittyminen ovulaatioon voi vaihdella samalla nartulla kiimasta toiseen. Ovulaation aikaan nartun vuoto muuttuu verisestä vaaleammaksi. Vulvan turvotus laskee hieman, ja vulva muuttuu pehmeämmäksi. Nartun käytös voi muuttua leikkisämmäksi ja narttu voi alkaa tarjoamaan itseään muille koirille tarjoilemalla peppua ja kääntämällä häntää sivuille. Osa nartuista myös itkeskelee urosten perään niitä ohittaessaan. Kaikki nartut eivät näin kuitenkaan tee ja osa nartuista ”seisoo urokselle” kiiman aikana jo aikaisemminkin kuin oikeana astutusajankohtana. Tästä johtuen varmin keino selvittää oikea astutusajankohta on määrittää veren progesteronipitoisuus. Progesteronipitoisuus veressä nousee kiiman edetessä. Progesteronipitoisuuden määrittäminen auttaa myös synnytyksen odotuksen ajoittamisessa, ja ehkäisee turhaa huolta niissä tilanteissa, joissa synnytyksen oletetaan alkavan vain astutusajankohdan perusteella. Synnytys on 63 +/-1 vuorokautta ovulaation jälkeen.

HEDELMÖITTÄMISTAPA	PARAS ASTUTUSAJANKOHTA
Astutus luomuna	Ovulaatiopäivä ja sitä seuraavat 2 vrk
Siirtospermasiemennys vaginaan	2–3 vrk ovulaatiosta
Pakaste/siirtospermasiemennys kohtuun	2–4 vrk ovulaatiosta

Progesteronimäärityksen lisäksi kiimakontrollin yhteydessä eläinlääkäri voi ottaa vaginasta solunäytteen, joka niin ikään auttaa määrittämään kiiman edistymistä. Näytteestä katsotaan irtoavien epiteelisolujen tyyppiä. Kun sarveistuneita soluja on yli 70–80 % näytteestä siirrytään seuraamaan vain veren progesteronitasoa. Ensimmäinen kiimakontrolli otetaan yleensä noin viikon kuluttua kiiman alkamisesta. Ajankohta voi vaihdella mm. nartusta tai astutustavasta riippuen. Progesteroninäyte olisi hyvä ottaa aina samaan aikaan päivästä ja määritykseen olisi hyvä käyttää samaa laitetta.

Astutuksen tapahtuessa luomuna, suositellaan astutuksen tapahtuvan kaksi kertaa joka toinen päivä. Suositus perustuu toisaalta sperman säilyvyyteen hedelmöittymiskykyisenä nartussa, ja toisaalta siihen, että kaikkien munasolujen ovulaatio ei tapahdu välttämättä samana päivänä.

Progesteroni

Progesteroniarvo auttaa määrittämään oikean ajankohdan astuttamiseen. Yleensä ensimmäisiä progesteroniarvoja otetaan noin viikko sen jälkeen, kun havainto juoksuvuodosta on tehty. Toiset saattavat ottaa ensimmäisen progesteroni arvon jo aikaisemmin, etenkin jos on epäily, ettei juoksuvuotoa ole havaittu heti.

Progesteroni määritetään verinäytteestä yleensä joka toinen päivä tai joka kolmas päivä. Koiran tulee olla paastonnut ennen näytteenottoa, rasvasolut verinäytteessä saattaa laskea progesteroniarvoa. Näyte olisi hyvä ottaa aina samaan aikaan päivästä ja tulosten saapumisaikaa on hyvä tiedustella eläinlääkäriltä jo etukäteen (huom. pyhäpäivät).

Progesteroniarvo on LH-piikin aikaan noin 2–5 ng/ml (6–16 nmol/l). Ovulaatio tapahtuu yleisimmin 1–2 päivän kuluttua LH-piikistä ja progesteroni on ovulaation aikaan noin 5–10 ng/ml (16–32 nmol/l).

Progesteroni on hedelmöitymisen aikaan noin 15–20 ng/ml (48–64 nmol/l). Yksilöllistä vaihtelua esiintyy. Kohdunkaula sulkeutuu progesteronitasolla 15–25 ng/ml.

Ennen astutusta

Ennen astutusta huolehdi, että nartun rokotukset ovat ajan tasalla. Jos nartulle haluaa herpesrokotukset, ne tulisi antaa 7–10 vrk astutuksen jälkeen ja toisen kerran 1–2 viikkoa ennen synnytystä. Narttu kannattaa madottaa ennen astutusta.

Pevisaan liittyvät tutkimukset tulee olla kunnossa ennen astutusta.

Sopimukseen (astutussopimus, mahdollinen jalostuslainasopimus) liittyvät asiat on hyvä olla ajoissa selvitettyinä, kaikkien osapuolten kesken. Kennelliiton internetsivuilla löytyy sopimusohjat.

Astutus

Ensin narttu olisi hyvä käyttää tarpeillaan. Astutuspaikan tulisi olla rauhallinen ja alustan tulisi olla pitävä. Hyvä paikka on esim. ulkona, aidatulla pihalla. Usein uros merkkäilee, tökkii kuonollaan nartun korvia ja selkää, jolloin narttu vastaa häntää sivulle kääntämällä ja seisoo tanakasti paikoillaan. Uros nousee nartun selkään ja uroksen päästyä sisälle ja tehdessä työntöliikkeitä alkaa paisuvainen turvota. Ensikertalainen tai herkkä narttu saattaa esim. kiljahtaa.

Kiinnijäämisen jälkeen uros voi kääntyä nartun selästä takapuolelta vastakkain olevaan asentoon. Tällöin koirat ovat toisissaan kiinni. Jos uros tai narttu ei pysy itse paikallaan, pidetään siitä rauhallisesti kiinni. Keskimäärin 5–45 minuutin kuluttua koirat irtoavat toisistaan ja astutus on ohi. Aina kuitenkin koirat eivät jää kiinni, mutta se ei tarkoita, ettei astutus olisi onnistunut.

Koirien on pystyttävä lisääntymään luonnollisesti. Yleisin syy astumishaluttomuuteen on se, että astutusta yritetään väärään ajankohtaan. Nartun astutushaluttomuus saattaa liittyä myös esimerkiksi anatomiseen poikkeavuuteen (esimerkiksi emättimen väliseinä), eikä astumiseen halutonta narttua pitäisi keinosiementää etenkään ilman huolellista tutkimusta. Myös uroksella voi olla anatomisia poikkeavuuksia, infektioita tai heikentynyt sukupuolivietti. Astutushaluttomuuden syynä voi myös olla, että narttu ja uros eivät sovi toisilleen ja koirat tunnistavat sen.

Tiineysaika

Tiineyden aikana narttu saattaa olla väsynyt, huonovointinen, hellyydenkipeä ja ruokahalussa voi ilmetä muutoksia. Noin kuukauden kuluttua astutuksesta nartun nisät saattavat punoittaa ja olla hieman suuremmat.

Tiineys voidaan varmistaa viemällä narttu tiineysultraan. Tutkimus tehdään yleensä, kun astutuksesta on kulunut noin 28 vuorokautta. Ultran perusteella tarkkaa lukumäärää pentueen koosta ei pysty luotettavasti sanomaan.

Tiineyden varmistuttua, ruokintaa tulee vahvistaa energiapitoisemmaksi ja sen on hyvä olla korkealaatuista. Energiatarpeen kasvu sekä painon nousu ovat yksilöllisiä, riippuen myös osin siitä, onko syntymässä iso vai pieni pentue.

Huomioi tiineen nartun matolääkitys, tutustu pakkausselosteisiin madotusajankohdan sekä tiineen nartun madottamiseen soveltumisen osalta. Yleisesti madotusta suositellaan 40.–42. vuorokauden kohdalla tiineyden alusta.

Pentueen koon määrittämiseksi narttu voi käydä röntgenissä. Tämä ajoittuu noin tiineysvuorokausi 50 tai siitä eteenpäin.

Tiineyden lopussa nartun ruumiinlämpöä voi mitata ja siten saada viitteitä ajankohdasta synnytykseen liittyen. Lämpöä voi mitata esimerkiksi kaksi kertaa päivässä, aamulla ja illalla.

Synnytys ja pentueen hoito

Synnytyksen lähestyessä nartun ruumiinlämpö laskee. Tämä tapahtuu yleensä noin vuorokautta ennen synnytyksen käynnistymistä. Tavallisesti lämpö laskee suunnilleen alle 37 asteen. Tiineyden loppuvaiheessa lämpöä voi mitata aamuin illoin, kun lämmönlasku tapahtuu, lämpöä voi tällöin mitata tiheämmin. On yksilöllistä kauan lämpö kestää alhaalla, mutta tavallisesti 6–12 h tai jopa pidempään.

Nartulle pitää olla varattuna pentulaatikko hyvissä ajoin ennen synnytyksen alkamista, jotta narttu ehtii tottua siihen. Pentulaatikon koon tulisi olla sellainen, että narttu mahtuu makaamaan siinä hyvin pitkin pituuttaan ja pennut liikkumaan. Usein laatikon reunoja kiertää matalalle sijoitettu rima, jonka on tarkoitus estää emoa vahingossa litistämästä pentuja maatessaan laatikon seinän ja oman vartalon väliin. Pentulaatikko kannattaa sijoittaa melko rauhalliseen paikkaan, josta kuitenkin on helppo tarkkailla synnytyksen etenemistä. Muiden koirien pääsy synnyttävän emon tai pienten pentujen luokse kannattaa rajata. Pentulaatikon tulisi olla riittävän lämpimässä tai varata lämmitysmahdollisuuksia vastasyntyneille pennuille (lämpölamppu tai lämpöpussit voivat esimerkiksi soveltua tähän).

Synnytystä varten kannattaa varata tiettyjä asioita valmiiksi:

- pentulaatikko, jossa helposti pestävä alusta
- kuumemittari koiralle
- kertakäyttöhansikkaita
- pyyhkeitä (mutta anna nartun mieluummin pestä pentu puhtaaksi, mikäli se niin tekee)
- esimerkiksi keittiövaaka ja sopivan kokoinen kulho pentujen painonseuranta varten
- muistiinpanovälineet (jollei kirjaa painonseuranta sähköisesti)
- päivystävän eläinlääkärin puhelinnumero
- vettä nartulle, tai mikäli vesi ei maistu niin esimerkiksi lihasta keitettyä lientä nartulle juotavaksi, jos synnyttää isoä pentuetta
- pentuboosteri/puppy booster energialisänä

Avautumisvaihe

Avautumisvaihe kestää keskimäärin 6–12 tuntia, joskus myös tätä pidempään, jopa 24 tuntia. Tässä vaiheessa koiralla alkavat heikot supistukset. Kohdunsuu avautuu. Narttu saattaa olla rauhaton, esimerkiksi petaa, läähättää, vapisee. Ruokahalu vähentyy, saattaa oksennella tai ripuloida. Tällöin narttu ”tyhjentää” itseään, eikä ruokaa kannata tuputtaa. Aina kuitenkin supistukset eivät näy ulospäin.

Työntövaiheessa

Supistukset voimistuvat ja niiden väli lyhenee. Kun limatulppa ja sikiövesi tulevat, ensimmäinen pentu syntyy yleensä tunnin sisään. Seuraavat pennut saattavat syntyä lähes heti edellisen jälkeen tai aikaa voi kulua muutamiakin tunteja. Mikäli näyttää, että synnytys ei etene, voi narttua yrittää liikuttaa. On kuitenkin tärkeää myös antaa omaa rauhaa. Supistukset kuljettavat pennut ulos yleensä ilman ulkopuolista apua, mutta joskus on syytä hieman auttaa pentua loppuvaiheessa tulemaan ulos.

Jälkeisvaihe

Pennun syntyessä narttu (tai ihminen) rikkoo sikiöpussin. Narttu nuolee syntyneen pennun puhtaaksi, katkaisee napanuoran hampaillaan sekä syö istukan. Jos ihminen leikkaa napanuoran, tulee muistaa jättää muutama sentti navalle pituutta, jotta se ei vuoda. Toiset eivät anna narttujen syödä kaikkia istukoita, etenkin jos pentuja on paljon. Jos istukka ei tule pennun kanssa samanaikaisesti, se yleensä syntyy pennun jälkeen. On hyvä huomioida, että yhtä monta istukkaa tulee ulos, kuin pentujakin. Jos istukka jää sisälle, se voi olla tulehdusriski.

Kun kaikki pennut ovat syntyneet, narttu yleensä rauhoittuu ja lepää. Juotavaa ja syötävää tulee tarjoilla nartulle sekä päästää se tarpeilleen. Merkkaa pentujen erityispiirteet, sukupuoli ja paino. Pennut tulee pitää lämpimänä. Jälkisupistukset kuuluvat myös asiaan ja voivat muistuttaa avautumisvaihetta. Jälkivuoto on myös normaalia.

Huomioitavaa

Etukäteen tulee varmistaa eläinlääkärin puhelinnumero, jotta tietää mihin soittaa tilanteen niin vaatiessa. Tavallisimpia ongelmia synnytyksessä ovat esimerkiksi se, ettei synnytys etene, narttu työntää pentua mutta se ei synny, runsas vihertävä vuoto tai verinen vuoto. Synnytyksen jälkeen tulee tarkkailla, ettei nartulle tule viitteitä kohtutulehduksesta, nisätulehduksesta tai kalkkikrampista. Tästä syystä nartun lämpöä kannattaa seurata myös synnytyksen jälkeen. Mikäli narttu vaikuttaa kivuliaalta, kuumeiselta tai käyttäytyy erikoisesti, on syytä ottaa yhteyttä eläinlääkäriin.

Pentujen hoito

Narttu saattaa olla hieman levoton synnytyksen jälkeen. Ensikertalaista saattaa joutua hieman ohjata nuolemaan ja hoitamaan pentujaan. Emän nuoleminen mahdollistaa pentujen virtsaamisen ja ulostamisen. Mikäli emä ei viihdy pentujen kanssa tai hyljeksii jotain niistä, kannattaa konsultoida eläinlääkäriä.

Pentujen painoa on alkuun hyvä seurata päivittäin. Toiset nartut eivät pidä siitä, että ihminen liikaa puuttuu pentujen hoitoon. Tällöin on hyvä antaa nartulle sekä pennuille tarpeeksi omaa rauhaa.

Pentuja suositellaan madotettavaksi yleensä kahden viikon iästä lähtien kahden viikon välein.

Kiinteää ruokaa aletaan yleensä maistelemaan kolmen viikon iästä eteenpäin pikkuhiljaa määriä lisäten.

Kasvattajan on hyvä käyttää aikaa pentujen sosiaalistamiseen ja ulkoiluttaa niitä säiden salliessa niin, että pennut tottuisivat jo syntymäkodissaan pikkuhiljaa tekemään asioitaan myös ulos.

Pentuja varten kannattaa olla varattuna myös pentulaatikkoa laajempaa tilaa, missä ne voivat turvallisesti liikkua, kun ne oppivat kävelemään, esimerkiksi riittävän iso aitaus. Siirrettävä aitaus voi olla hyvä apu myös pentujen ulkoiluttamiseen hyvällä säällä. Pennuille varatun tilan tulisi eläinsuojelulain mukaan olla vähintään kaksi neliometriä, mutta pennut hyötyvät kehittymisensä ja sosiaalistumisensa puolesta siitä, että ne saavat kehittyessään pikkuhiljaa enemmän uusia alueita tutkittavakseen.

Mikäli pentu kuolee, voidaan se lähettää tutkittavaksi Ruokavirastoon (elintarviketurvallisuusvirasto). Ohjeistusta säilytykseen ja lähetykseen liittyen löytyy Ruokaviraston internetsivuilta. Kuolinsyyn selvitys on tärkeää etenkin silloin, jos on epäily siitä, että kuolinsyyn selvityksen avulla voidaan auttaa muita pentuja.

Lomakkeet ja ilmoitukset

Pentueseurantaan liittyvä lomake toivotaan palautettavan kaikista Suomessa syntyneistä australiankelpie ja bordercollie pentueista. Pentuvälityksessä olevista pentueista tulee lomake lähettää aina. Pentueen kasvattajan ollessa rotuyhdistyksen kasvattajalistalla, tulee seuranta tehdä ja palauttaa kaikista pentueista. Lomakkeet käsitellään luottamuksellisesti. [Linkki SBCAK:n lomakkeisiin.](#)

Pentueen rekisteröinti tehdään Kennelliitolle neljän kuukauden sisällä pentujen syntymästä. Pentueen tiedot täytetään OmaKoira-palvelussa ja kaikki pennut ilmoitetaan rekisteriin samanaikaisesti, ennen niiden tunnistusmerkintää eli sirutusta. Sirutuksen jälkeen OmaKoira-palveluun voi lisätä merkinnän "pentueilmoitus on valmis käsiteltäväksi", jolloin ilmoitus lähtee Kennelliittoon. Pentueilmoituksen tekeminen Omakoira-palvelun kautta nopeuttaa rekisteripapereiden saamista.

Verotus

Pentueen teettäminen on jo itsessään jännittävää ja monesti unohtuu, että myös verottaja voi olla kiinnostunut pennutuksen tuloista ja menoista. Tähän on yritetty koostaa pähkinänkuoressa tärkeimmät asiat.

Verohallinnon ohjeessa ([VH/417/00.01.00/2019](#)) kerrotaan eläinten kasvatuksesta seuraavasti: *”Eläinten kasvatuksessa pääasialliset tulot muodostuvat myytäväksi kasvatettujen pentujen myyntituloista sekä astutuspalkkioista. Eläinten kasvatukseen ja pentujen teettämiseen liittyvät tulot ja menot voivat pääsääntöisesti kuulua toiminnan luonteen mukaan joko elinkeinotoimintaan, muuhun tulonhankkimistoimintaan tai harrastustoimintaan.”*

Suurin osa kasvatustoiminnasta on harrastustoimintaa. Koirat ovat ensisijaisesti omia lemmikkejä, joilla teetetään 1–2 pentuetta. Pentueen kulut jäävätkin usein tuloja suuremmiksi. Mahdolliset myyntitulot verotetaan luovutusvoittona. Veronalainen luovutusvoitto on pääomatuloa, josta maksetaan veroa 30 prosenttia, 30 000 euroa ylittävältä osalta vero on 34 prosenttia.

Hankintamenona saa vähentää pennun kasvattamisesta ja myynnistä aiheutuneet kulut tai hankintameno-olettaman. Harrastustoiminnasta ei vahvisteta tappiota, vaan kulut vähennetään sinä vuonna, kun tuloa on syntynyt.

Elinkeinotoiminnaksi katsotaan sellainen koirien kasvatusta, jossa kasvattaja saa pääasiallisen toimeentulonsa tai vähintään merkittävän sivutulon eläinten kasvatuksesta. Koirien kasvatusta voi myös olla elinkeinotoimintaa, jos toiminta on laajaa, eläimet hankitaan jalostuskäyttöön, ne asuvat erillisissä tiloissa tai kasvattajalla on apunaan henkilökuntaa. Edellytyksenä on tässä tapauksessa lisäksi, että toiminta täyttää elinkeinotoiminnan yleiset tunnusmerkit. Alv-maksuvelvollisuus alkaa, kun 15 000 euroa ylittyy, ja onkin kannattavaa liittyä alv-rekisteriin, jos on pienikin mahdollisuus sille, että pentujen myyntitulot ylittävät 15 000 euroa, jolloin saat vähentää hankintamenoista alv:n.

Oli kasvatusta sitten harrastustoimintaa tai elinkeinonharjoittamista niin kannattaa pitää itsellään yhdenkertaista kirjanpitoa sekä säästää kuitit mahdollista verottajan kyselyä varten.

Jos on epävarma verotuksellisista asioista kannattaa aina kääntyä verohallinnon puoleen. Myös tarvittavat lomakkeet löytyvät verohallinnon internetsivuilta.

LIITE FCI:n alaiset kantakirjarekisterit ja appendix-rekisterit

Liitteessä on listattuna FCI:n alaiset kantakirjarekisterit sekä appendix-rekisterit maittain ja lyhenteiden kera.

**STUDBOOK INITIALS - INITIALES DES LIVRES DES ORIGINES
INITIALEN DER ZUCHTBÜCHER - INICIALES DE LOS LIBROS DE ORIGENES**

Latest Update : 11/08/2015

FEDERATION CYNOLOGIQUE INTERNATIONALE (AISBL) - 13, Place Albert Ier, 6530 THUIN – Belgique
tél. ++ 32 (0)71 59 12 38 – fax ++ 32 (0)71 59 22 29 – Internet : <http://www.fci.be>

Country Pays Land País	Studbook initials Initiales du livre des origines Iniciales de los Zuchtbuches Iniciales de los libros de orígenes	Appendix to the studbooks Annexe au Livre des origines Anhangregister Registro inicial
ALLEMAGNE	VDH	
ARGENTINE	FCA	
ARMENIE	ADLA (CIR 66/2013)	AM (CIR 66/2013)
AUSTRALIE	ANKC	
AUTRICHE	ÖHZB/	ÖHZB Reg. (CIR 10/2013)
AZERBAIDJAN	AKU	
BAHRAIN	K.C.B.	
BELGIQUE	LOSH	ALSH/RISH
BIELORUSSIE	BCU	BCU/Rg
BOLIVIE	KCB LPB	
BOSNIE- HERZEGOVINE	BHR (CIR 5/2013)	
BRESIL	CBKC	
BULGARIE	PK	HP (CIR 7/2013)
CANADA	CKC	
CHILI	KCC	
CHINE	CKU	
CHYPRE	CYA	
COLOMBIE	LOC	
COREE	ROK	
COSTA RICA	ACC CR	
CROATIE	HR	HUR (CIR 28/2014)
CUBA	FCC, LGC	
DANEMARK	DKK DK (since 01.01.2007) (CIR 76/2009)	DKX-REG (CIR 76/2009)
EGYPTE	EKF (cir 41/2014)	EKF.R (cir 41/2014)
EL SALVADOR	ES-E ES-F ES-P	
EQUATEUR	LER	LES
ESPAGNE	LOE	RRC
ESTONIE	EST	EST-*****/U** EST-*****/E** (CIR 71/2010)
ETATS-UNIS	AKC	

**STUDBOOK INITIALS - INITIALES DES LIVRES DES ORIGINES
INITIALEN DER ZUCHTBÜCHER - INICIALES DE LOS LIBROS DE ORIGENES**

Latest Update : 11/08/2015

FEDERATION CYNOLOGIQUE INTERNATIONALE (AISBL) - 13, Place Albert Ier, 6530 THUIN – Belgique
tél. ++ 32 (0)71 59 12 38 – fax ++ 32 (0)71 59 22 29 – Internet : <http://www.fci.be>

Country Pays Land País	Studbook initials Initiales du livre des origines Iniciales de los libros de orígenes	Appendix to the studbooks Annexe au Livre des origines Anhangregister Registro inicial
FINLANDE	SF/FIN FI (since 01.01.2009) (CIR 76/2009)	EJ / ER (CIR 31/2010)
FRANCE	LOF	
GEORGIE	FCG GEO	
GIBRALTAR	GKC	
GRANDE- BRETAGNE	KC	
GRECE	BEA BEK GR-F GR-N	BEA 1 BEA 2 BEA 3
GUATEMALA	F.C.G.	
HONDURAS	ACH	
HONG KONG	HKKC	
HONGRIE	MET	
INDE	KCI	
INDONESIE	INA	
IRLANDE	IKC	
ISLANDE	IS ISO	
ISRAEL	ISBR	ISBR until 31.08.2010 ISAP as from 01.09.2010 (CIR 97/2010)
ITALIE	LOI (for dogs born before 01/11/2010) ROI (as from 01/11/2010) (CIR 101/2010)	LIR (for dogs born before 01/11/2010) RSR (as from 01/11/2010) (CIR 101/2010)
JAPON	JKC	
KAZAKHSTAN	UCK	
KIRGHIZSTAN	UCKR	
KOSOVO	RKS (CIR 6/2014)	KOS (CIR 6/2014)
LETTONIE	LV	LV-Reg (CIR 40/2010)
LITUANIE	LSVK	RLŠVK (CIR 42/2010)
LUXEMBOURG	LOL	

**STUDBOOK INITIALS - INITIALES DES LIVRES DES ORIGINES
INITIALEN DER ZUCHTBÜCHER - INICIALES DE LOS LIBROS DE ORIGENES**

Latest Update : 11/08/2015

FEDERATION CYNOLOGIQUE INTERNATIONALE (AISBL) - 13, Place Albert Ier, 6530 THUIN – Belgique
tél. ++ 32 (0)71 59 12 38 – fax ++ 32 (0)71 59 22 29 – Internet : <http://www.fci.be>

Country Pays Land País	Studbook initials Initiales du livre des origines Iniciales de los libros de orígenes	Appendix to the studbooks Annexe au Livre des origines Anhangregister Registro inicial
MACEDOINE	MR	
MALAISIE	MKA	
MALTE	MKC	
MAROC	LMO	RIM
MEXIQUE	FCM GA MA	
MOLDAVIE	UCHM	
MONACO	LOM	
MONTENEGRO	MNE	
NICARAGUA	NIC-F NIC-E NIC-P	
NORVEGE	N NO (since 01/01/2009)	
NOUVELLE- ZEELANDE	NZKC	
PAKISTAN	KP	
PANAMA	LCP	RIP
PARAGUAY	PKC RG	
PAYS-BAS	NHSB	NHSB.BIJL.
PEROU	KCP	
PHILIPPINES	PCC	
POLOGNE	PKR	KW (CIR 17/2011)
PORTO RICO	FCPR	
PORTUGAL	LOP	RI
REP.DOMINICAINE	FCD	
REP.SUD- AFRICAINE	ZA	
REP.TCHEQUE	CMKU CLP <u>For dogs born before 1994 :</u> CKS CKSP CLP CMKU CSHPK CSSKK (CIR 47/2009)	N Reg Z Reg P Reg <u>For dogs born before 1994 :</u> CKSreg. CKSPreg. CLPreg. CMKUreg. CSHPKreg. CSSKKreg. (CIR 47/2009)

**STUDBOOK INITIALS - INITIALES DES LIVRES DES ORIGINES
INITIALES DE LOS LIBROS DE ORIGENES**

Latest Update : 11/08/2015

FEDERATION CYNOLOGIQUE INTERNATIONALE (AISBL) - 13, Place Albert Ier, 6530 THUIN – Belgique
tél. ++ 32 (0)71 59 12 38 – fax ++ 32 (0)71 59 22 29 – Internet : <http://www.fci.be>

Country Pays Land País	Studbook initials Initiales du livre des origines Initiale des Zuchtbuches Iniciales de los libros de orígenes	Appendix to the studbooks Annexe au Livre des origines Anhangregister Registro inicial
ROUMANIE	COR	
RUSSIE	RKF <i>(CIR 98/2010)</i>	RKF R. <i>(CIR 98/2010)</i>
SAN MARINO	LOSM	RISM
SERBIE	JR	
SINGAPOUR	SKC	
SLOVAQUIE	SHPK <i>(for dogs born before 2002)</i> SPKP SUCHNO <i>(for German Shepherds only)</i> <i>(CIR 13/2014)</i>	SPKP Reg. <i>SPKP RG (for dogs born after 2000)</i> <i>(CIR 13/2014)</i>
SLOVENIE	SLR	SPR <i>(CIR 52/2011)</i>
SRI LANKA	-	
SUEDE	SE <u>For dogs born and registered before 01/01/2010:</u> S <i>(CIR 41/2010)</i> <u>For Border Collies (297) only:</u> REGV <i>(CIR 31/2012)</i>	AS
SUISSE	LOS SHSB	LOS A0 SHSB A0 <i>(CIR 57/2010)</i>
TAIWAN	K.C.T.	
THAÏLANDE	KCTH	
TURQUIE	KIF-	KIF-GSB- <i>(CIR 11/2011)</i>
UKRAINE	UKU.	UKU.R.
URUGUAY	KCU	
UZBEKISTAN	KFU	
VENEZUELA	FCV	
VIETNAM	SPH <i>(CIR 44/2011)</i>	SPSPH <i>(CIR 44/2011)</i>